

Épületinformatika

Előadás

Iváncsy Tamás

Villamos Energetika Tanszék
Nagyfeszültségű Technika és Berendezések Csoport

Olvadóbiztosítók

- 1880 Edison
  - levegőben kifeszített fém szál
  - zárlati áram korlátozásra
  - csak kis zárlati teljesítmény esetén használható
- Nagy zárlati teljesítmény esetén porcelán tokozással

Olvadóbiztosítók

Olvadóbiztosító feladata

Kapcsolókészülék, mely egy vagy több elemének kiolvadásával nyitja az áramkört, ha az áram egy adott értéknél meghatározott ideig nagyobb értékű (vezetékszakas meggyengítése).

Felépítés

- Foglalat
- Biztosító betét
- Olvadó szál vagy szalag

Olvadóbiztosítók

Az olvadóbiztosító megszakítási képessége függ

- az áram nagyságától
- az áram fennállásának időtartamától

Ideális védelem: a védendő berendezés pontos hőmérséklete lenne

Az olvadóbiztosító elsősorban zárlati áramok megszakítására alkalmas, túlterhelés védelemre csak igénytelen esetekben.

A túlterhelési tartományban ($1,3 \dots 4 I_n$) a kiolvadási idő szórása nagy.

Olvadóbiztosítók

A biztosító kiolvadása után rosszul vezető csatorna marad $\Rightarrow$ **Életvédelmi szempontból nem bontott az áramkör!**

A kiolvadt biztosító betét eltávolítása után már megfelelő szakaszoló távolság alakul ki, hogy életvédelmi szempontból is bontott legyen az áramkör.

Olvadóbiztosítók

Előnyök:

- kis helyigény
- kis költségek
- nem igényel karbantartást
- gyors működés
- nagy zárlati áramokat tud korlátozni

Hátrányok:

- betétcsere hosszadalmas
- olvadózsal állapota nem ellenőrizhető
- működési idő nem változtatható
- működése során túlfeszültség jelentkezhet

Olvadóbiztosítók

Fő jellemzők:

Névleges feszültség: A biztosító elemeit erre a feszültségre méretezik, az áramkör legnagyobb hálózati feszültsége, ahol a biztosító alkalmazható.

Névleges áram (I_n): Betétnél az az áramerősség, amire a betétet méretezték, aljzatnál a behelyezhető legnagyobb I_n áramú betét értéke.

Kiolvadási határáram (I_h): Az a legkisebb áram, ahol a betét végtelen idő múlva kiolvad (áram-idő jelleggörbe aszimptotikus I értéke).

Olvadóbiztosítók

Fő jellemzők:

Kiolvadási jelleggörbe: ultragyors, gyors, lomha, kombinált (lomha-gyors)

$$\text{Joule integrál: } I^2 \cdot t = \int_0^t i^2 dt$$

Arányos adott idő alatt keletkező hőenergiával. A védett áramkörök termikus igénybevételre történő méretezésekor fontos.

Megszakítóképesség: A legnagyobb független zárlati áram, amit adott feszültségen, meghatározott környezeti feltételek mellett meg tud szakítani.

Olvadóbiztosítók

Fő jellemzők:

Független zárlati áram (I_{zf}): Az az áram, ami közvetlenül a biztosító után bekövetkező rövidzárlatnál lépne fel, ha nem lenne biztosító.

Megszakítási áram (I_m): Levágott áram. A tényleges zárlat áram az ívelés kezdeti pillanatában fellépő értéke.

Áramkorlátozási v. védelmi jelleggörbe: Tényleges megszóalási áramok legnagyobb értékei a beépítési helyen a tényleges zárlati áram függvényében. (Függ a fajtától és a névleges áramtól).

Olvadóbiztosítók

Kiolvadási idő túlterhelésnél

$$t_{olvad} = \frac{(I^2 \cdot t)_{olv}}{I_{zeff}^2}$$

Függ a vezeték és a kvarchomok minőségétől, amit a gyártási pontatlanságok befolyásolnak.

$$\tau_{olv} = \frac{I_{olv}^2 R_{olv}}{\alpha_{olv} S}$$

ahol:

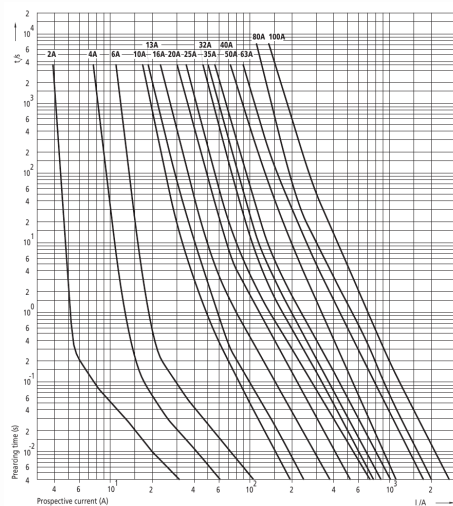
S: hőleadási felület

α_{olv} : hőátadási tényező

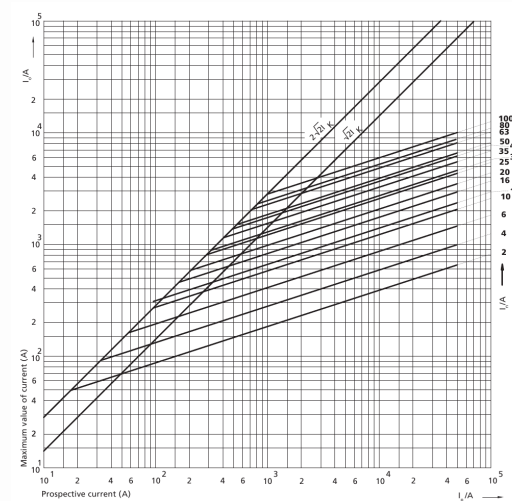
τ_{olv} : olvadózsal melegedése

Olvadóbiztosító áram–idő jelleggörbéje

Olvadóbiztosító védelmi jelleggörbéje

Kisfeszültségű biztosítók

S

Kisfeszültségű megszakítók

Feladatuk

Üzemszerű áramköri viszonyok között az áram bekapcsolása, vezetése és kikapcsolása. Üzemszerűtől eltérő viszonyok között az áram bekapcsolása, meghatározott ideig vezetése, majd megszakítása.

- Mechanikus kapcsoló készülék
- Kis kapcsolási szám
- Kézi vagy gépi működtető bekapcsolás
- Bekapcsolt helyzetet mechanikus zárszerkezet biztosítja
- Kikapcsolás külső működtető impulzussal vagy beépített túláram kioldó, illetve gyors kioldó vagy határáram kioldó

Kisfeszültségű megszakítók

Követelmények

- A zárlati áram (I_z) dinamikus hatásainak károsodás nélküli elviselése (érintkezők nem hegedhetnek össze ilyenkor sem)
- Az áramvezető részek I_z -t káros melegedés nélkül vezessék, míg a védelmi berendezés a megszakító zárszerkezetet nem oldja
- Üzemi, túlterhelési vagy zárlati áramot üzembiztosan kell megszakítsa
- A normál üzemi áramot meghatározatlan ideig káros melegedés nélkül képes kell legyen vezetni
- Üzembiztos, gyors működés (0,01–0,05 s) 10^4 mechanikai, I_n -nél 10^3 villamos kikapcsolás

Kisfeszültségű megszakítók

Kismegszakító: 0,5 – 63 A

Normál hálózati megszakító: 100 – 6000 A

Ez utóbbi zárlati megszakító képessége 160 kA-ig

- Két fő típus
  - Viszonylag lassú működésű
    - zárlat fellépése és ívoltás között több mint $1/4$ periódus
    - kialakul I_z csúcserőteke
    - $t_{müködési} = 20 - 50$ ms
  - Gyors működésű
    - áramkorlátozó megszakító
    - zárlat fellépése és ívoltás között kevesebb mint $1/4$ periódus
    - nem alakul ki I_z csúcserőteke

Kisfeszültségű megszakító

- **Ívoldó rendszer:** Kisfeszültségű megszakítók ívoldó közege légköri nyomású levegő.
- **Ívoldó kamra:**
  - Az ívoldáshoz az ív saját impedanciáját használja ki.
  - Ívterelő lemezekkel az ív hosszát növeli, darabolja, hűti az ívet.
  - Az ívet a saját mágneses tere kényszeríti az ívoldó kamrába.
  - Deionlemez kamra ívdarabolásra.
- **Hajtás:** Mindig rugós energiatárolás.
  - Kellő nagyságú ki és bekapcsolási sebesség.
  - Bekapcsoláskor a kikapcsoláshoz szükséges energiát tárolja.
  - Lehet: kézi, motoros, mágneses és sűrített levegős

Kismegszakító

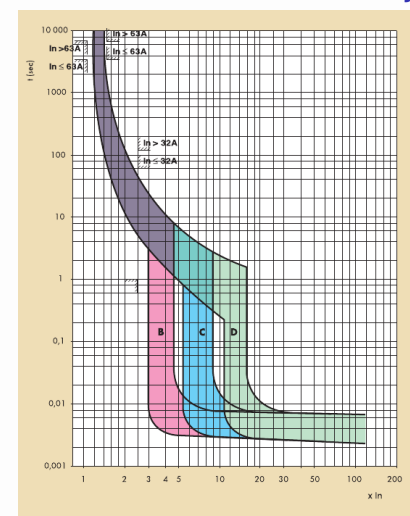
- Egyszerűbb szerkezetűek
- Nincsen külön ívhúzó érintkező
- Zárt lángkamra
- Kisebb teljesítményű fogyasztói leágazásokban és háztartásokban
- Üzemi áramok ki és bekapcsolása, túláramvédelem
- Kombinált
  - ikerfémes túlterhelés védelem (hőkioldó)
  - zárlatvédelem: mágneses gyors kioldó
- Olvadó biztosítóval szemben pontosabb működés
- Könnyen visszakapcsolható
- Névleges kioldási értéküket nem lehet könnyen változtatni

Kismegszakító

Olvadóbiztosító áram-Idő jelleggörbéje

Köszönöm a figyelmet!

